Małgorzata Walczak

Kompetencje Polaków w zakresie języków obcych i ich wpływ na działalność przedsiębiorstw

Problemy Profesjologii nr 2, 127-137

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

Małgorzata Walczak

KOMPETENCJE POLAKÓW W ZAKRESIE JĘZYKÓW OBCYCH I ICH WPŁYW NA DZIAŁALNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTW

Streszczenie

Artykuł ma na celu próbę odpowiedzi na pytanie jakimi kompetencjami dysponują Polacy w zakresie języków obcych. Stanowi również analizę polskiego systemu edukacyjnego w odniesieniu do zakładanych osiągnięć uczniów i studentów co do poziomu znajomości języków obcych na wszystkich etapach edukacyjnych. Ponadto artykuł jest próbą ukazania faktu, że proces kształcenia oraz system ewaluacji kompetencji w obszarze języków obcych jest skoncentrowany wokół biernego odtwarzania przyswojonych zagadnień językowych i w wielu przypadkach kompetencje językowe pracowników nie odpowiadają potrzebom małych i średnich przedsiębiorstw.

Słowa kluczowe: kompetencje językowe, nauka języków obcych, języki obce w małych i średnich przedsiębiorstwach.

LANGUAGE COMPETENCES OF POLES AND THEIR INFLUENCE ON THE ACTIVITY OF THE ENTERPRISES

Abstract

The article aims at answering the question what competences in the field of foreign languages Polish people have. It is also the analysis of the Polish educational system with the reference to the assumed students' achievements as to the level of their foreign language knowledge. Moreover, the article also tries to show the fact that the educational process and the system of evaluation the competences in the area of foreign languages is focused on the passive reproduction of the learnt language parts and in many cases language competences of the employees do not meet the needs of small and medium enterprises owners.

Key words: language competences, foreign language learning, foreign languages in SMEs.

Wstęp

Globalizacja, zjednoczenie Europy, a co za tym idzie otwarcie granic, umożliwiło Polakom swobodne podróżowanie, poszukiwanie zatrudnienia w innych krajach oraz spowodowało, że wielu inwestorów rozpoczęło swoją działalność w Polsce. Ponadto otwarcie granic stworzyło możliwości współpracy międzynarodowej dla wielu rodzimych biznesmenów. Wszystkie wyżej wymienione czynniki wymagają komunikacji, a tym samym znajomości co najmniej jednego języka obcego. Artykuł ma na celu przybliżenie zagadnień związanych z kompetencjami językowymi oraz jest próbą odpowiedzi na pytanie czy w świetle reform edukacyjnych osoby

wchodzące na rynek pracy posiadają wystarczające kompetencje językowe odpowiadające potrzebom małych i średnich przedsiębiorstw.

Dokonując przeglądu literatury (W. Strykowski, M. Dudzikowa, M. Czerepaniak-Walczak, E. Baron-Polańczyk), dostrzec można wiele interpretacji pojęcia kompetencja. Dlatego zanim przejdę do omówienia kompetencji językowych, spróbuję przybliżyć definicję kompetencji. „Competentia" to łaciński odpowiednik słowa kompetencja i odnosi się do „posiadania wiedzy umożliwiającej wydawanie sądu, wypowiadania autorytarnego zdania; zakresu zagadnień, o którym dana osoba może wyrokować, gdyż posiada odpowiednie wiadomości i doświadczenia"[1]. Słownik współczesnego języka polskiego charakteryzuje kompetencje jako zakres: uprawnień i pełnomocnictw; działania; spraw podlegających jakiemuś organowi, czyjejś wiedzy, umiejętności, pola odpowiedzialności"[2]. M. Czerepaniak-Walczak twierdzi, że „kompetencje to świadomy, wyuczalny i satysfakcjonujący, choć nie niezwykły poziom sprawności warunkujący efektywne zachowanie się w jakiejś dziedzinie"[3]. W. Strykowski zaś przypisuje kompetencji dynamikę „ujawniającą się w działaniu, w relacji człowieka z rzeczywistością"[4]. Z przytoczonych definicji wynika, iż kompetencjami będą wszelkie umiejętności nabyte w toku edukacji i doświadczenia zawodowego. Łączą w sobie elementy wiedzy, umiejętności zastosowania ich w praktyce, jak również właściwe postawy, które będą warunkować najpierw prawidłowy tok nabywania kompetencji, a później wdrażanie ich w życie.

W programie Lifelong Learning (2000) scharakteryzowano tak zwane kompetencje kluczowe, czyli podstawowe i ważne, umożliwiające osobom integrowanie się, sprawne współdziałanie zarówno w znanym jak i nieznanym otoczeniu. Do kompetencji kluczowych można zaliczyć między innymi: zastosowanie technologii informacyjnych, efektywne komunikowanie się w językach obcych oraz umiejętności interpersonalne[5].

Powstaje zatem pytanie czy polski system edukacji zapewnia efektywny proces kształcenia, w obrębie umiejętności kluczowych tj. w obszarze języków obcych, w wyniku którego dzieci i młodzież będą posiadać kompetencje językowe odpowiadające potrzebom pracodawców?

Kompetencje językowe w polskim systemie edukacji

Efektywne komunikowanie się w języku obcym świadczyć może o nabytej kompetencji komunikacyjnej, czyli posiadaniu takich umiejętności, które umożliwiają prawidłowe zachowanie językowe w zależności od sytuacji: oficjalnej, nieoficjalnej, przyjmowanie rozmaitych ról społecznych, dobieranie właściwych form wypowiedzi zależnych od celu, etc.[6]. Do scharakte-

[1] Por. *Encyklopedia PWN*, 1982, s. 357.

[2] *Słownik Współczesnego Języka Polskiego*, 1996, s 398.

[3] M. Czerepaniak-Walczak, *Kompetencja słowo kluczowe czy wytrych*, [w:] „Neodidagmata" 1999, XXIV, s. 61, https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/bitstream/10593/6514/1/04_Maria_Czerepaniak_Walczak_KOMPETENCJA_S%C5%81OWO_KLUCZOWE_53-66.pdf [20.08.2015].

[4] W. Strykowski, J. Strykowski, J. Pielachowski (red.), *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*, Wyd. eMPi^2, Poznań 2003, s. 23.

[5] I. Gvaramadze, Lieflong *Learning (LLL,),* [w:] http://www.projects.aegee.org/educationunlimit/files/Lifelong_Learning_brief.pdf, str. 2 [20.08.2015].

[6] Por. M. Milerski, B. Śliwerski, *Leksykon PWN Pedagogika*, Wyd. PWN, Warszawa 2000, s. 101.

ryzowania kompetencji językowych przygotowano Europejski System Opisu Kształcenia Językowego (Common European Language Framework- CEFR). W systemie tym autorzy grupują umiejętności słuchania, samodzielnego wypowiadania się, czytania i pisania. Każdą z tych umiejętności językowych opisano na sześciu poziomach biegłości językowej, od poziomów A1, A2 (poziomy podstawowe), poprzez poziomy B1, B2 (poziomy samodzielności) do poziomów C1, C2 (poziomy biegłości). W obrębie każdego poziomu scharakteryzowano zakres znajomości słownictwa, wyrażeń niezbędnych do rozumienia nagrań oraz tekstów pisanych, a ponadto stopień zaawansowania w celu podejmowania mniej lub bardziej samodzielnych rozmów w języku obcym oraz szereg form wypowiedzi pisemnych adekwatnych do poziomu zaawansowania językowego[7].

Podstawa Programowa dotycząca języków obcych w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum[8] oraz Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego[9] określają zakładany poziom biegłości językowej począwszy od II etapu edukacyjnego (klasa IV-VI). Kończąc ten właśnie etap edukacyjny uczniowie powinni posiadać umiejętności językowe na poziome A1, kończąc III etap edukacyjny (gimnazjum) zakłada się, że uczniowie nabywają umiejętności językowe na poziomie A2 lub A2+, w zależności czy rozpoczęli naukę języka obcego w gimnazjum, czy też kontynuują naukę języka rozpoczętą w szkole podstawowej. Umiejętności w zakresie języków obcych na koniec IV etapu edukacyjnego (liceum, technikum), który kończy się egzaminem maturalnym odpowiada poziomowi B1 lub B2. W Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, opisuje się efekty kształcenia dla wszystkich kierunków i profili studiów. W dokumencie tym określono, że student kończąc studia pierwszego stopnia osiąga umiejętności językowe na poziomie B2, po ukończeniu drugiego stopnia posiada umiejętności w zakresie języka obcego na poziomie B2+.
Z opisu tego wynika, iż osoby kończące edukację już na poziomie średnim posiadają, czy też powinny posiadać umiejętności swobodnego porozumiewania się w językach obcych. Powstaje zatem pytanie czy tak rzeczywiście jest? Jakich narzędzi używa się w polskim systemie oświaty do ewaluacji poziomu posiadanych kompetencji językowych, szczególnie umiejętności mówienia i rozumienia w języku obcym.

Polski system oświaty zakłada obligatoryjne kształcenie językowe od klasy I szkoły podstawowej, wcześniej od klas IV. Nowa Podstawa Programowa z dnia 23.12.2008 roku[10] od początku zakładała wprowadzenie egzaminów końcowych po gimnazjum w roku 2012 i po szkole podstawowej w roku 2015. Oprócz sprawdzianu po szkole podstawowej i egzaminu gimnazjalnego, poziom znajomości języka obcego jest sprawdzany podczas egzaminu maturalnego. Warto zwrócić uwagę, że żadna z form sprawdzenia poziomu biegłości językowej, oprócz egzaminu maturalnego, nie sprawdza umiejętności mówienia. Przez 9 lat nauki postępy uczniów w odniesieniu do tej kluczowej umiejętności w sposób formalny nie są oceniane.

---

[7] Pełny opis znajduje się *Europejskie poziomy biegłości językowej – tabela samooceny*, [w:] http://europass.cedefop.europa.eu/pl/resources/european-language-levels-cefr [16.09.2015].

[8] *Podstawa programowa z komentarzami, tom 3*, [w:] http://men.gov.pl/wpcontent/uploads/2011/02/men_tom_3.pdf, [20.08.2015].

[9] *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego*, [w:] http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_05/478e9241dffed3a0bcd4fb28792392a8.pdf [15.09.2015].

[10] *Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum, tom 3*, [w:] http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/doccontent?id=233&from=FBC, [15.09.2015].

Co więcej kształcenie językowe jest oparte na nauczaniu gramatyki lub uczeniu „pod egzaminy", skupia się wokół, „przerabiania" podręczników i pisania notatek, co znajduje odzwierciedlenie w opinii wielu uczniów i rodziców, a wiele z nich znajduje się na przykład na forum internetowym tygodnika „Polityka"[11]. Opinie o tym, że zajęcia językowe koncentrują się zbyt mocno wokół zagadnień teoretycznych są poparte badaniami. W raporcie z badania „Kluczowe dane dotyczące nauczania języków obcych w szkołach w Europie 2012"[12], wskazuje się, iż „pierwszy badany język jest używany na zajęciach w różnym stopniu przez nauczycieli i uczniów w poszczególnych krajach europejskich. Istnieje powszechna tendencja, że podczas zajęć uczniowie używają języka docelowego rzadziej niż ich nauczyciele, co może wpływać na niski poziom kompetencji w obszarze języka mówionego (zob. rys. 1).

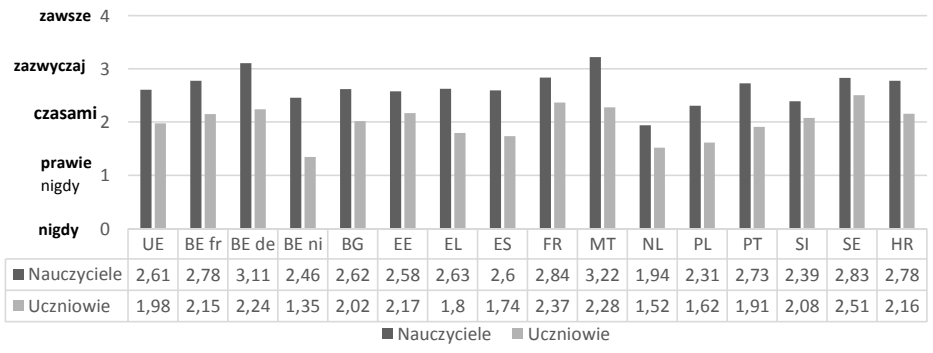

Rys. 1. Częstość używania języka docelowego na zajęciach

Źródło: Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, 2012, *Kluczowe dane dotyczące nauczania języków obcych w szkołach w Europie) Raport Eurydice.* Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, [w:] http://eurydice.org.pl/wp-content/uploads/2015/01/PL_KD_ECEC1.pdf, [16.09.2015].

Kształt egzaminów, o których pisano wcześniej, też nie obliguje w żaden sposób uczniów i nauczycieli do wytężonej pracy nad doskonaleniem kompetencji w zakresie mówienia w języku obcym. Zarówno II jak i III etap edukacyjny kończą się sprawdzianami w formie testu, w których sporo miejsca zajmują zadania wielokrotnego wyboru, prawda/fałsz, itp. Należy również pamiętać, że wiele dobrych wyników podczas egzaminów może stanowić rezultat uczęszczania na zajęcia dodatkowe, do których dostęp może mieć tylko część uczniów z uwagi na czynnik ekonomiczny[13]. Dopiero podczas nauki w liceum czy technikum, wizja egzaminu maturalnego „wymusza" zaangażowanie uczniów i nauczycieli w tym obszarze. Nie mniej zdanie egzaminu maturalnego ustnego z języka obcego może również nie świadczyć o umiejętności swobodnego komunikowania się w języku obcym. Należy pamiętać, że

[11] *Pełna treść wpisów forum dostępna na stronie Polityka.pl Forum,* [w:] http://www.polityka.pl/forum/1133954,polska_szkola_zle_uczy_jezukow.thread [10.07.2015].

[12] *Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, Kluczowe Dane dotyczące nauczania języków obcych w szkołach w Europie, Raport Eurydice, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg, 2012*., [w:] http://eurydice.org.pl/wp-content/uploads/2015/01/PL_KD_ECEC1.pdf [16.09.2015].

[13] Por. H. Gajdamowicz*, Nauczyciel wobec szans i zagrożeń edukacyjnych w XXI wieku, Tom I,* Wyd. Oficyna Wydawnicza Impuls*,* Kraków 2009, s. 384.

egzamin ten polega na wykonaniu kilku poleceń, a zdobycie nawet dobrego wyniku nie gwarantuje, że uczeń przełamał barierę językową. Spotykamy się bowiem z opiniami, że w polskiej szkole młodzież uczy się tylko aby „zdać i zapomnieć". Wyniki zaś, którymi szczycą się Okręgowe Komisje Egzaminacyjne nie dowodzą, moim zdaniem, prawdziwych kompetencji językowych. Przytoczę tu choćby opinię prezesa PASE (Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Jakości w Nauczaniu Języków Obcych), Pana Jacka Członkowskiego: „wyniki matur wprowadzają społeczeństwo w błąd. Jest ona tak skonstruowana, żeby większość zdała. Nie znam innego poważnego egzaminu, gdzie do zaliczenia wystarczy 30 procent poprawnych odpowiedzi. Pierwsze zadanie – prawda, fałsz. Inne pytania są zamknięte, a do wyboru 3 opcje – tłumaczy Członkowski, który od 20 lat uczy języka angielskiego. Poziom rozszerzony jest o wiele trudniejszy, ale większość uczniów wybiera poziom podstawowy. Na poziom rozszerzony decyduje się zaledwie 35 procent licealistów"[14].

Można zatem wysnuć wniosek z opinii osoby z wieloletnim stażem, że młodzież, która kończy IV etap edukacyjny w dużej części „prześlizguje się" przez ten egzamin. Dlatego też warto porównać tą opinię z danymi zebranymi z kilku Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych, w zakresie kluczowej kompetencji jaką jest efektywne komunikowanie się w języku obcym. Z analizy danych dotyczących wybieralności oraz zdawalności matury ustnej z języka obcego nowożytnego w roku 2014, w losowo wybranych województwach (kujawsko-pomorskie; łódzkie, mazowieckie, dolnośląskie), wynika, że większość (od 87,5% - 89,9%) maturzystów wybiera język angielski. Język niemiecki zaś jest drugim najczęściej wybieranym językiem. Średnio od 8,9% - 16,7% maturzystów wybiera właśnie ten język. Wyjątek stanowi województwo mazowieckie gdzie tylko 3,6% uczniów wybrało język niemiecki. Tłumaczyć można to faktem, że właśnie w tym województwie 5,8% uczniów wybrało język rosyjski. Co do zdawalności egzaminu maturalnego ustnego wyniki ukazują, że maturzyści, we wspomnianych wcześniej województwach, zdają egzamin ten średnio na tym samym poziomie, to jest: język angielski 65% (co daje średnio 19,5 pkt. na 30 możliwych do zdobycia), język niemiecki średnio na poziomie 60% (to średnio 18 pkt. na 30)[15]. Wynik taki, choć nie najgorszy, w mojej ocenie to słaby rezultat po minimum 6 lub 12 latach nauki (w zależności od momentu rozpoczęcia nauki). Może to świadczyć jednak o słabych kompetencjach w zakresie umiejętności mówienia w języku obcym. Dla porównania posłużę się wykresem dotyczącym znajomości języków w krajach Unii Europejskiej. Badanie Eurobarometer „Europejczycy i ich języki" zostało przeprowadzone w roku 2012 na grupie 27 tysięcy osób, średnio tysiąc osób w każdym kraju. Rysunek 3 przedstawia wykres ilości Polaków, którzy uczyli się języków obcych w Polsce i deklarują ich znajomość.

---

[14] *Wyborcza.pl*, [w:] http://wyborcza.pl/1,75478,18285984,Zdanie_matury_z_angielskiego_nie_oznacza_znajomosci.html, [15.07.2015].

[15] Por.: *Sprawozdanie ogólne z egzaminu maturalnego w Łodzi 2014* http://www.komisja.pl/pobierz/matura/raporty/2014/sw_raport_ogolny_2014.pdf [19.08.2015]; *Sprawozdanie ogólne z egzaminu maturalnego przeprowadzonego w roku szkolnym 2013/2014 w województwie kujawsko pomorskim*, [w:] http://www.oke.gda.pl/plikiOKE/Opracowania_wynikow/2014/2014_09_19_Sprawozdanie_Matura_2014_kujpom.pdf [19.08.2015]; *Sprawozdanie ogólne z egzaminu maturalnego przeprowadzonego w roku 2014 w województwie mazowieckim*, [w:] http://www.oke.waw.pl/new/download/files/File/matura/2014/wyniki/szczegolowe/raport_ogolny%202014_OKE_Wwa.pdf [19.08.2015]; *Raport z egzaminu maturalnego w województwie dolnośląskim,* [w:] http://oke.wroc.pl/images/library/File/pdfy/RapMatura2014_02.pdf [16.09.2015].

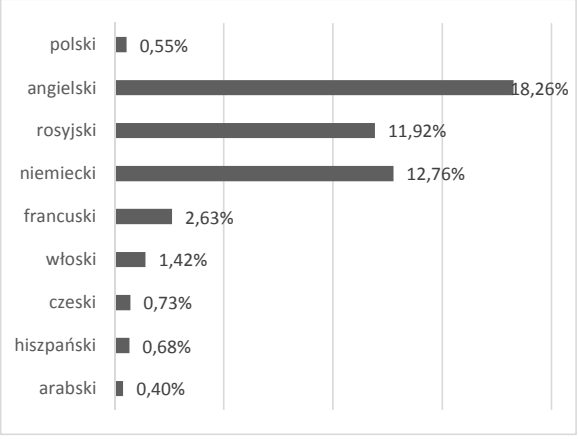

Rys. 2. Znajomość języków obcych w Polsce
Źródło: www.languageknowleddge.eu [10.08.2015].

Jak widać tylko 18,26% osób z grupy wszystkich respondentów deklaruje znajomość języka angielskiego, niemieckiego zaś 12,76%. Artykuł niniejszy dotyczy umiejętności językowych uczniów oraz pracowników małych i średnich przedsiębiorstw, dlatego chciałabym zwrócić uwagę na wyniki tego sondażu, które zostały przeprowadzony w grupie wiekowej 15-34 lata.

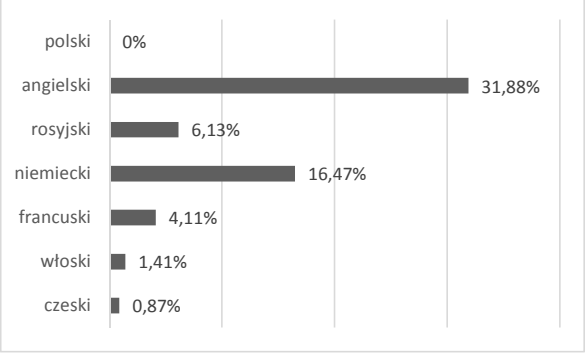

Rys. 3. Znajomość języków obcych w Polsce, grupa wiekowa 15-34 lata
Źródło: www.languageknowledge.eu. [10.08.2015].

Z wyników sondażu przedstawionych na rysunku 4 wynika, że niecałe 32% badanych deklaruje znajomość języka angielskiego, którego się uczyli. W przypadku języka niemieckiego to zaledwie 16,47%. Należałoby zatem zadać pytanie, czy wynik cytowanego sondażu, uwzględniając długi tok kształcenia, jest zadowalający i czy w związku z tym działalność małych i średnich przedsiębiorstw związana z handlem międzynarodowym może odbywać się bez konsekwencji?

Wpływ kompetencji językowych pracowników na działalność przedsiębiorców

Jeżeli zatem, pomimo wielu lat nauki i starań, wynik sondaży wskazywanych powyżej, wyniki matur wydają się niesatysfakcjonujące, a opinie o polskim systemie edukacji w obszarze nauki języków obcych są nieprzychylne, można przypuszczać, że przedsiębiorcy, którzy opierają swój biznes na współpracy międzynarodowej, mogą mieć problem z nawiązywaniem kontaktów zagranicznych przez swoich pracowników. Jako wieloletni nauczyciel języka angielskiego oraz tłumacz mogę stwierdzić, że przedsiębiorcy zmuszeni są często do zatrudniania dodatkowych osób, tłumaczy czy asystentów oraz do prowadzenia szkoleń językowych dla swoich pracowników. Co prawda, jak wskazuje S. Kwiatkowski, kursy językowe chociaż należą do jednej z funkcji przedsiębiorstwa, obok funkcji produkcyjnej, socjalnej i wychowawczej to jest do funkcji dydaktycznej[16], to w dobie kryzysu często mogą mieć charakter deklaratywny, a ilość takich szkoleń może być limitowana i nie odpowiadać rzeczywistym potrzebom pracowników. Należy pamiętać, że szczególnie osoby rozpoczynające działalność gospodarczą w obecnej „sytuacji zmiany stosunków własnościowych oraz zmiany kredytowania działalności gospodarczej" w pierwszym okresie całą swoją uwagę skupiają na sferze produkcyjnej"[17]. W tej sytuacji brak znajomości języków obcych kładzie się cieniem na zyskach takich przedsiębiorców, którzy nie dysponują personelem wielojęzycznym. Według badania ELAN 2006 (ang. Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Langugage Skills in Enterprises – Wpływ niewystarczającej znajomości języków obcych w przedsiębiorstwach na gospodarkę europejską)[18], spośród 2000 firm objętych tym badaniem (w tym polskich), aż 11% respondentów utraciło faktyczne lub potencjalne kontrakty eksportowe, czego bezpośrednią przyczyną był brak umiejętności językowych. Co najmniej 10 przedsiębiorstw utraciło kontrakty warte ponad 1 mln euro. Według badania ELAN, strata z anulowania kontraktów zawartych i potencjalnych waha się pomiędzy 8,100,085 euro a 13,500,004 euro[19]. W dobie kryzysu gospodarczego straty tego rzędu są bardzo znaczne i wynikały z braku odpowiednich kompetencji językowych, a dotyczyły głównie braku umiejętności prowadzenia korespondencji w języku angielskim oraz umiejętności negocjacji w tym języku, następnie braku umiejętności prowadzenia korespondencji w języku niemieckim oraz prowadzenia negocjacji w języku francuskim. Szczegółowe dane procentowe przedstawia rysunek 5. Jak widać wszystkie te umiejętności należą do grupy kompetencji kluczowych, to jest umiejętności porozumiewania się w języku obcym.

[16] S. M. Kwiatkowski, *Problemy rynku pracy. Edukacyjne funkcje zakładów pracy*, [w:] S.M. Kwiatkowski, A. Bogaj, B. Baraniak (red.), *Pedagogika pracy*, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007, s. 218.

[17] *Ibidem*, s. 218.

[18] *CILT The National Centre for Languages, ELAN Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Langugage Skills in Enterprises*, [w:] http://ec.europa.eu/languages/policy/strategic-framework/documents/elan_en.pdf [16.09.2015].

[19] *Ibidem*, s. 17-18.

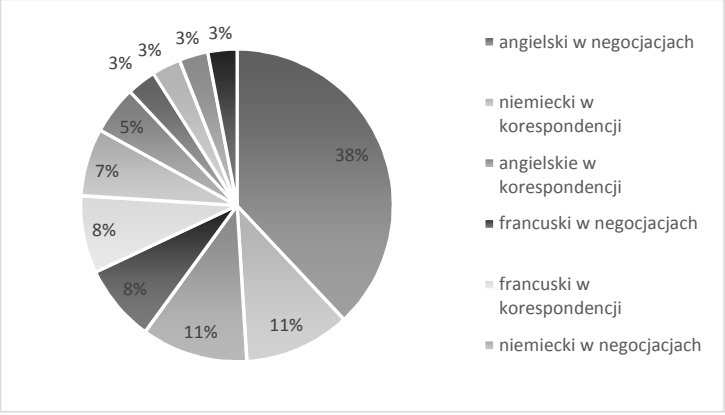

Rys. 4. 10 najistotniejszych sytuacji, które firmy wskazują jako powód utraty kontraktów eksportowych
Źródło: http://ec.europa.eu/languages/policy/strategic-framework/documents/elan_en.pdf [15.07.2015].

Badanie ELAN dotyczyło również obszarów umiejętności językowych, w których pracownicy są kompetentni i uzyskano w tym badaniu wyniki odnoszące się do 10 takich sytuacji językowych. Należą do nich:

- telefonowanie w języku niemieckim (3%);
- prowadzenie korespondencji w języku niemieckim (3%);
- prowadzenie korespondencji w języku angielskim (2%);
- telefonowanie w języku angielskim (2%);
- język niemiecki podczas spotkań pozabiznesowych (2%);
- język niemiecki w podróżowaniu (2%);
- język angielski podczas spotkań pozabiznesowych (2%);
- język niemiecki podczas spotkań (2%);
- język niemiecki podczas negocjacji (2%);
- język niemiecki podczas wystaw (2%).

Przytoczone dane pokazują, że kompetencje językowe pracowników małych i średnich przedsiębiorstw można określić jako bardzo słabe, co przekłada się na konieczność zatrudniania rodzimych użytkowników języka, którzy wspierają działania firmy w zakresie handlu zagranicznego. Według przywoływanego tu badania ELAN najwięcej przedsiębiorców zatrudniających rodzimych użytkowników języka w zakresie opisanym powyżej, znajduje się w Austrii 45%, na Węgrzech 34%, w Belgii 28% i na Cyprze 27%. W Polsce ta liczba wynosi 13%. Oprócz kosztów związanych z zatrudnianiem rodzimych użytkowników języka, firmy ponoszą koszty związane z zatrudnianiem tłumaczy do wspomagania handlu międzynarodowego. Przeciętnie 45% z firm objętych badaniem zatrudniało tłumacza – najwięcej na Litwie 84%, w Polsce 41%. Według badania większość tłumaczy zatrudnianych przez wspomniane przedsiębiorstwa to specjaliści w dziedzinie języka angielskiego 27%, niemieckiego 15% i francuskiego 10%. Tak więc brak lub słaba znajomość języków obcych pociąga za sobą konsekwencje finansowe oraz może osłabiać potencjał rozwojowy przedsiębiorstw.

Przytoczone w tekście dane wskazują na konieczność wprowadzenia zmian do obecnej formy procesu kształcenia językowego, a zwiększenie efektywności tego procesu, nie tylko na

poziomie szkolnym ale również na poziomie przedsiębiorstw, w mojej ocenie, powinno stanowić priorytet. Raport PIMLICO (ang. Promoting, Implementing, Mapping Language and Intercultural Communication Strategies – Promowanie, wdrażania, mapowanie strategii językowych i strategii komunikacji interkulturowej)[20], oprócz szeregu przykładów dobrych praktyk, zawiera opis instytucji, od lokalnych do międzynarodowych, działających na rzecz wspierania rozwoju językowego. Wskazano w nim również elementy, które mogą w sposób znaczący przyczynić się do zwiększania efektywności komunikacji w językach obcych np.: korzystanie z audytów językowych, szkoleń językowych i programów informacyjnych, korzystanie z nauki języków przez Internet, umożliwienie mobilności personelu, nawiązywanie znajomości z współpracownikami z zagranicy, tymczasowe delegacje na rynki transgraniczne, nawiązywanie współpracy z lokalnymi uczelniami wyższymi, przyjmowanie na staż studentów z zagranicy oraz rekrutacja pracowników spośród rodzimych użytkowników danego języka. Raport ten uwzględnia również zalecenia dla jednostek, instytucji na poziomie europejskim, krajowym w stosunku do rządów, przedsiębiorstw oraz instytucji edukacyjnych. Odnosząc się do zaleceń dla rządów krajów UE, jako interesujące można wskazać punkt dotyczący rozważenia bodźców podatkowych (np. możliwość odliczenia od podatku szkoleń językowych). Godne uwagi są również zalecenia kierowane w stosunku do przedsiębiorców, jak np.: audyty językowe czy też podjęcie działań mających na celu wdrażanie strategii zarządzania językiem odpowiedniej dla danych rynków.

W zakresie działań proponowanych instytucjom edukacyjnym przez PIMLICO, należy moim zdaniem, zwrócić uwagę na: łączenie się z małymi i średnimi przedsiębiorstwami i pośrednikami biznesowymi oraz oferowanie usług wsparcia, np. szkolenia językowe, nawiązywanie kontaktu z lokalnymi małymi i średnimi przedsiębiorstwami prowadzącymi działalność międzynarodową w celu wymiany wiedzy i uzyskania ich pomocy w rozwijaniu nowych programów językowych, dostosowanych do potrzeb handlu międzynarodowego lub opracowywaniu odpowiednich usług dla lokalnych firm, takich jak szkolenie audytorów językowych.

Zakończenie

Z przytoczonych w tekście, a także wskazanych w raporcie PIMLICO zaleceń wynika, że kształcenie językowe w Polsce powinno przejść transformację i stać się kształceniem otwartym i elastycznym. Konieczne wydaje się odejście od tradycyjnego, znanego dziś „teoretyczno-gramatycznego" nauczania i skupić się na praktycznym wykorzystywaniu języka. Do elementów takiego kształcenia mogą należeć kontakty z „żywym językiem": spotkania z obcokrajowcami, wyjazdy zagraniczne, warsztaty. Należałoby dążyć do sytuacji, w której komunikowanie się w języku obcym będzie stanowić podstawę każdej jednostki lekcyjnej, w każdej szkole i na każdym etapie edukacyjnym, natomiast błędy językowe popełniane przez uczniów nie będą rozstrzygać o ocenie umiejętności językowych lecz będą traktowane jako naturalny proces w nauce języka. Wydaje się, że wprowadzenie zmian systemowych w oświacie może być bardzo utrudnione, z uwagi na konieczne nakłady finansowe. Z pewno-

[20] *Report on Languages Management Strategies and Best Practice in SMEs. The PIMLICO project*, [w:] http://ec.europa.eu/languages/policy/strategic-framework/documents/pimlico-full-report_en.pdf [15.09.2015].

ścią jednak na poziomie lokalnym istnieją możliwości rozpoczęcia wspólnej działalności łączącej edukację i biznes – zarówno w zakresie obszarów kształcenia i umiejętności, jak również pod względem współpracy i wykorzystania potencjału językowego przedsiębiorstw przez szkoły (spotkania, wywiady, wycieczki, warsztaty, itp.), a postępowanie takie, jestem przekonana, przełoży się na zwiększenie motywacji uczniów, nauczycieli oraz rodziców. Niwelowanie obawy przed wypowiadaniem się w języku obcym poprzez zabawę, swobodną komunikację z nauczycielami, obcokrajowcami powinny w mojej opinii, stanowić podstawę procesu kształcenia językowego, bez względu na etap edukacyjny i wiek. Tworzenie w ten sposób pozytywnych postaw wobec języków obcych na pewno przełoży się na zwiększenie efektywności zarówno procesu kształcenia, jak i efektywności komunikacji w językach obcych uczniów, pracowników przedsiębiorstw i instytucji.

Bibliografia

Baron-Polańczyk E., *Infrastruktura teleinformatyczna jako czynnik warunkujący stosowanie ICT w pracy nauczycieli. Raport z badań.* [w:] Problemy Profesjologii 2013, nr 1.

CILT The National Centre for Languages, ELAN Effects on the European Economy of Shortages of Foreign Language Skills in Enterprises, [w:] http://ec.europa.eu/languages/policy/strategic-framework/documents/elan_en.pdf [16.09.2015].

Czerepaniak-Walczak M., *Kompetencja słowo kluczowe czy wytrych*, [w:] Neodidagmata, 1999, XXIV, https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/bitstream/10593/6514/1/04_Maria_Czerepaniak_Walczak_KOMPETENCJA_S%C5%81OWO_KLUCZOWE_53-66.pdf [20.08.2015].

Europejskie poziomy biegłości językowej – tabela samooceny, [w:] http://europass.cedefop.europa.eu/pl/resources/european-language-levels-cefr [16.09.2015].

Gajdamowicz H., *Nauczyciel wobec szans i zagrożeń edukacyjnych w XXI wieku,* Tom I, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2009.

Gvaramadze I., *Lieflong Learning (LLL)* [w:] http://www.projects.aegee.org/educationunlimit/files/Lifelong_Learning_brief.pdf [20.08.2015].

Języki obce w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum, tom 3, [w:] http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/doccontent?id=233&from=FBC, [15.09.2015].

Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, Kluczowe Dane dotyczące nauczania języków obcych w szkołach w Europie, Raport Eurydice, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg, 2012., [w:] http://eurydice.org.pl/wp content/uploads/2015/01/PL_KD_ECEC1.pdf [15.09.2015].

Kwiatkowski S. M., *Problemy rynku pracy. Edukacyjne funkcje zakładów pracy*, [w:] S.M. Kwiatkowski, A. Bogaj, B. Baraniak (red.) *Pedagogika pracy,* Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007.

Milerski M., Śliwerski B., *Leksykon PWN Pedagogika*, Wyd. PWN, Warszawa 2000.

Podstawa programowa z komentarzami, tom 3, [w:] http://men.gov.pl/wpcontent/uploads/2011/02/men_tom_3.pdf, [20.08.2015].

Polityka.pl Forum, [w:] http://www.polityka.pl/forum/1133954,polska_szkola_zle_uczy_jezukow.thread, [10.07.2015].

Raport z egzaminu maturalnego w województwie dolnośląskim [w:] http://oke.wroc.pl/images/library/File/pdfy/RapMatura2014_02.pdf [16.09.2015].

Report on Languages Management Strategies and Best Practice in SMEs. The PIMLICO project, [w:] http://ec.europa.eu/languages/policy/strategic-framework/documents/pimlico-full-report_en.pdf [15.09.2015].

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, [w:] http://www.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2013_05/478e9241dffed3a0bcd4fb28792392a8.pdf [15.09.2015].

Sprawozdanie ogólne z egzaminu maturalnego przeprowadzonego w roku szkolnym 2013/2014 w województwie kujawsko pomorskim, [w:] http://www.oke.gda.pl/plikiOKE/Opracowania_wynikow/2014/2014_09_19_Sprawozdanie_Matura_2014_kuj-pom.pdf, [19.08.2015].

Sprawozdanie ogólne z egzaminu maturalnego przeprowadzonego w roku 2014 w województwie mazowieckim, [w:]

http://www.oke.waw.pl/new/download/files/File/matura/2014/wyniki/szczegolowe/raport_ogolny%202014_OKE_Wwa.pdf [19.08.2015].

Sprawozdanie ogólne z egzaminu maturalnego w Łodzi 2014, [w:] http://www.komisja.pl/pobierz/matura/raporty/2014/sw_raport_ogolny_2014.pdf [19.08.2015].

Strykowski W., Strykowski J, Pielachowski J., (red.), *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*, Wyd. eMPi^2, Poznań 2003.

Wyborcza.pl, [w:] http://wyborcza.pl/1,75478,18285984,Zdanie_matury_z_angielskiego_nie_oznacza_znajomosci.html [15.07.2015].